

Majandus- ja taristuministri 09. septembri 2016. a määruse nr 54 „Eesti akrediteerimisasutuse võetava aastatasu määramise põhimõtted ja tasu määrad“ muutmise määruse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

Määrus kehtestatakse toote nõuetele vastavuse seaduse § 38⁴ lõike 4 alusel.

Toote nõuetele vastavuse seaduses (edaspidi TNVS) on sätestatud akrediteerimistasude liikidena taotluse läbivaatamise tasu ning akrediteerimise ja mõõtja erialase pädevuse hindamise tasu ja aastatasu. Kui taotluse läbivaatamise tasu ning akrediteerimise ja mõõtja erialase pädevuse hindamise tasu puhul on määrade ja kulukomponentide osas seaduses ammendavalt reguleeritud, siis aastatasude puhul sätestatakse üksnes aastatasu eesmärk ja kirjeldatakse selle kujunemise elemente ning antakse ministriile volitus täpsemate põhimõtete ja tasumäärade kehtestamiseks. Majandus- ja taristuministri 9. septembri 2016. a määrusega nr 54 „Eesti akrediteerimisasutuse võetava aastatasu määramise põhimõtted ja tasu määrad“ (edaspidi *määrus nr 54*) kehtestatakse Eesti akrediteerimisasutuse aastatasud akrediteerimisel ja mõõtja erialase pädevuse hindamisel.

Määruses nr 54 sätestatud aastatasude põhimõtted ja tasumäärad kehtestati 2016. aastal võttes aluseks Sihtasutuses Eesti Akrediteerimiskeskus (edaspidi SA EAK) 2014. aastast kehtinud hinnastamise põhimõtted. Määruse nr 54 2016. aastal kehtestatud redaktsiooni ei ole vahepeelsel perioodil muudetud. TNVS § 38 tähenduses Eesti akrediteerimisasutusena tegutseva SA EAK jätkusuutlikuks toimimiseks on vajalik ajakohastada aastatasude määrasid, kuivõrd 2018. aasta eelarve lõpliku tulemi põhjal on kehtivate tasumäärade juures puudujääk vältimatu, mis järgneva nelja aasta finantsplaani järgi jätkuvalt suureneb. Lisaks on vahepeal SA EAK loonud valdkondade määramise ühtlustamiseks ja läbipaistvamaks muutmiseks valdkondlikud hindamise ja akrediteerimisulatusete kirjeldamise juhised, mistõttu on vajalik üle vaadata ka määruses nr 54 aastatasude määramisel aluseks olevate kategooriatesse jaotumise põhimõtted.

Käesoleva eelnõuga ajakohastatakse aastatasude määramisel aluseks olevate kategooriate määramise põhimõtteid ning tõstetakse aastatasude määrasid kaheetapiliselt, tagamaks Eesti akrediteerimisasutuse jätkusuutlik toimimine, teenuse isetasuvus ja mittetulunduslikkus. Seetõttu kehtestatakse eelnõuga 1. jaanuarist 2021. a aastatasu määrade hinnatõus 40 % ja 1. jaanuarist 2023. a 20 %. Kahes järgus hinnatõusuga tasandatakse akrediteerimisasutuse klientidele hinnatõusu mõjusid ja võimaldatakse klientidel oma tegevusi pikaajalisemalt üle vaadata ning oma eelarvelisi vahendeid planeerida.

Määruse koostas ja keeleteoimetuse tegi Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi siseturuosakonna toote ohutuse ja tarbijakaitse talituse nõunik Triinu Sillamaa (e-post: triinu.sillamaa@mkm.ee, tel: 625 6391). Eelnõu ja seletuskirja juriidilise analüüsi tegi Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi õigusosakonna õigusnõunik Hendrick Rang (e-post: hendrick.rang@mkm.ee, tel: 625 6351).

Eelnõu eesmärgiks on tagada kvaliteetne, isetasuv ja jätkusuutlik akrediteerimisteenus, mistõttu ajakohastatakse aastatasude määramise põhimõtteid ja määrade suuruseid.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 765/2008, millega sätestatakse akrediteerimise ja turujärelevalve nõuded seoses toodete turustamisega ja tunnistatakse kehtetuks määrus (EMÜ) nr 339/93 (ELT L 218, 13.8.2008, lk 30–47) (edaspidi *määrus (EÜ) nr 765/2008*) kohustab tagama, et riiklikel akrediteerimisasutustel on piisavalt vahendeid oma kohustuste nõuetekohaseks täitmiseks. Seejuures peab akrediteerimine toimima isetasuvuse põhimõttel ja mittetulunduslikel alustel. Eeltoodud põhimõtet on järgitud ka praeguse eelnõu koostamisel. Aastatasu on tasu akrediteeringu ja mõõtja erialase pädevuse tunnistuse kehtivana hoidmise eest. Aastatasu suurus sõltub Eesti akrediteerimisasutuse jätkusuutlikuks toimimiseks vajalikest kuludest, mis jaotatakse akrediteeritud asutuste ja erialaselt pädevate mõõtjate vahel proportsionaalselt akrediteeringu ulatust ja keerukust arvestades.

Akrediteerimise ja mõõtja erialase pädevuse hindamise ja tõendamise tasud jaotuvad kolmeks: taotluse läbivaatamise tasu, akrediteerimise ja mõõtja erialase pädevuse hindamise tasu ning aastatasu. Aastatasu suurus sõltub akrediteerimisasutuse jätkusuutlikuks toimimiseks vajalikest kuludest, mis jaotatakse akrediteeritud asutuste ja erialaselt pädevate mõõtjate vahel proportsionaalselt akrediteeringu/pädevuse ulatust ja keerukust arvestades. Sisuliselt on tegemist akrediteerimisasutuse üldkuluga, mida ei saa katta taotluse läbivaatamise tasu ja konkreetse kliendi hindamise tasuga. Aastatasudest kaetakse SA EAK administreerimis- ja majandamiskulud, peaassessorite palgakulu akrediteerimisskeemide ning erialaassessorite süsteemi väljatöötamiseks ja ülalhoidmiseks. Aastatasudest ligi veerandi moodustab erialaassessoritega seotud kulu, mis sisaldab erialaassessorite värbamist, koolitamist, seiret ja muid erialaassessorite süsteemi ülevalhoidmise kulusid.

Alates 2018. aastast on SA EAK eelarve reaalses puudujäägis (2018 – 64 000 eurot, 2019 – 19 000 eurot) ja ka 2020. a eelarve on kinnitatud puudujäägiga (70 000 eurot), mida on kaetud varasemalt kogunenud reservidest. Kui jätkata samal tasemel aastatasudega, siis iga järgneva aastaga puudujääk suureneb ja akrediteerimistegevuse hinnastamisel ei ole võimalik järgida määrusega (EÜ) nr 765/2008 nõutud teenuse isetasuvuse põhimõtet. Seetõttu on vajalik akrediteerimisasutuse jätkusuutlikuks toimimiseks ja arenemiseks, tagamaks kõrge kvaliteediga akrediteerimisteenus pakkumine, ajakohastada aastatasude määrasid arvestades mitmeaastast finantsplaani. Seega suurendatakse eelnõuga proportsionaalselt erialaselt pädeva mõõtja hindamise ja tõendamise ning akrediteerimise aastatasusid 1. jaanuarist 2021. a 40 % ja 1. jaanuarist 2023. a 20 % võrra. Kahes järgus tasusid muutes tasandatakse ühekordsest suuremast hinnatõusust tulenevaid mõjusid ja pikema perioodi tasude muutuse kehtestamisega on akrediteerimisasutuse klientidel paremini võimalik oma eelarvelisi vahendeid planeerida.

Eelnõu koosneb kahest paragrahvist.

Eelnõu esimese paragrahvi esimese ja kolmanda punktiga muudetakse määruse nr 54 paragrahvi 2 lõikeid 1 ja 2, muutes erialaselt pädeva mõõtja aastatasu määrasid, suurendades esimese punktiga määra 40 % võrra ja kolmanda punktiga võrreldes eelnõu esimese punktiga täiendavalt 20 % võrra. Erialaselt pädevate mõõtjate korral jäävad aastatasude määramise alused samaks. Erialaselt pädevad mõõtjad jaotuvad kaheks: riikliku järelevalve või elektriohutuse valdkonnas inspekteerimistegevuse käigus mõõtmisi tegevad erialaselt pädevad mõõtjad ning muudel õigusaktides sätestatud juhtudel tegutsevad erialaselt pädevad mõõtjad, näiteks alkoholi- või kütuseaktsiisimõõtjad. Kui erialaselt pädev mõõtja omab pädevust mitme õigusakti alusel, siis aastatasu tuleb tasuda iga erialaselt pädeva mõõtja tunnistuse eest. Sama põhimõtet järgitakse ka kehtiva korra alusel.

Eelnõu esimese paragrahvi teise ja neljanda punktiga kehtestatakse akrediteerimise aastatasusid käsitlev määruse lisa uues sõnastuses. Vastavalt määruse lisale määratakse jätkuvalt igale akrediteeritud asutusele aastatasu kategooria tulenevalt asutuse akrediteerimisulatuselt ja tegevustest. Sealjuures jääb samaks põhimõte, et kui vastavushindamisasutus on samaaegselt akrediteeritud mitme akrediteerimisstandardi kohaselt, nt laborina ja ka inspekteerimisasutusena, siis määratakse igale akrediteeringule eraldi aastatasu kategooria. Juhul, kui asutusel on ühe akrediteeringu all erinevad tegevused, mis on eristatud ka määruse lisas toodud tabelites, siis määratakse aastatasu kategooria igale tegevusele eraldi. Näiteks kui inspekteerimisasutus on akrediteeritud elektripaigaldise auditi tegijana ja taotlejana, siis määratakse asutusele mõlema inspekteerimistegevuse eest vastav aastatasu kategooria.

SA EAK on loonud katse-, inspekteerimis-, sertifitseerimis- ja tõendamisasutuste hindamiseks, ulatuste ühtlustamiseks ja läbipaistvamaks muutmiseks valdkondlikud hindamise ja akrediteerimisulatusete kirjeldamise juhised, millest lähtuvalt on kalibreerimis- ja meditsiinilabori ning võrdluskatse korraldajate valdkonnad kirjeldatud detailsemalt. Katselaborite korral on katsevaldkondade jaotused üldisemad, aga kuivõrd üks valdkond võib hõlmata hulganisti katsete meetodikaid, on määruse lisa katselaborite osas täiendatud. Kui katselaboril on akrediteeritud katsete meetodikaid 40...100, siis lisaks katsevaldkonnast tulenevale kategooria arvule lisandub üks kategooria ning üle 101 katsete meetodika korral lisandub kaks kategooriat. Lisaks täiendatakse katse-, kalibreerimis- ja meditsiinilabori ning võrdluskatse korraldaja esimese kategooria kriteeriumi selliselt, et esimesse kategooriasse kuuluvad sellised akrediteeritud asutused, kellel on ühes katsevaldkonna akrediteeritud üks katsete meetodika. Mõlemad muudatused tagavad tegelike kulude proportsionaalse jaotuse, mis suuremal osal laboritel ei muuda praegu kehtivat kategooriat. Eelnimetatud muudatused mõjutavad praegu kehtivate kategooriate muutmist ca 43 asutusel, kellest ühel kolmandikul tõuseb ja kahel kolmandikul langeb praegu kehtiv kategooria enamjaolt ühe kategooria võrra. Muus osas on laborite kategooriatesse jaotamise põhimõtted samad. Jätkuvalt ei sõltu aastatasu suurus tegutsemiskohtade arvust ning arvestatud on põhimõttega, et kui laboril on üle kuue akrediteeritud katsevaldkonna, siis ühe katsevaldkonna hind on odavam.

Inspekteerimis-, sertifitseerimis- või tõendamisasutuste kategooriatesse jaotamise põhimõtete osas on suurim muudatus taatluslaboritel, kellel seoses 09.05.2018 jõustunud mõtteseadusega ei ole kohustust omada dubleerivat akrediteeringut – inspekteerimisasutuse ja kalibreerimislabori akrediteeringut. Lisaks taatluslaboritele on inspekteerimisasutusena akrediteeritud asutused veel näiteks elektri-, surve- ja muude seadmete auditite tegijad ja inspekteerijad. Dubleeriva akrediteeringu nõude tõttu oli taatluslaborite skeemi ülal hoidmise kulu madalam, kuna seda aitas katta kalibreerimislabori akrediteerimisskeem. Juba praegu on paljud taatluslaborid loobunud eelnimetatud põhjusel enda kalibreerimislaborina akrediteerimisest, mistõttu ei ole enam asjakohane määrata taatluslaboritel automaatselt aastatasu kategooriaks esimene ning taatluslaborite kategooriad on viidud sarnastele alustele teiste inspekteerimisasutustega. Samas on kehtestatud erand, et juhul kui taatluslabor on samas valdkonnas akrediteeritud ka kalibreerimislaborina, siis taatluslaborile ei rakendata samas valdkonnas inspekteerimisasutuse kategooriat. Näiteks, kui taatluslabor on akrediteeritud mitteautomaatkaalude, vearvestite ja pikkusmõõtude inspekteerimisasutusena ning mitteautomaatkaalude kalibreerimislaborina, siis inspekteerimisasutuse kategooriaks on kaks, kuigi valdkondi on kolm. Samas, kui taatluslabor on akrediteeritud mitteautomaatkaalude osas kalibreerimislaborina ja inspekteerimisasutusena, siis on inspekteerimisasutuse kategooria üks. Esimest kategooriat rakendatakse kehtiva määruse järgi ainult taatluslaboritele, kelle osas on

9.05.2018. a jõustunud mõõteseadusega, mille järgi ei ole enam nõutud taatluslaboritel omada kahte nii inspekteerimis- kui ka kalibreerimislabori akrediteeringut (piisab inspekteerimisasutuse akrediteeringust), madalama kategooria määramise põhjus ära langenud. Seetõttu muudetakse eelnõuga ära inspekteerimis-, sertifitseerimis- või tõendamisasutustel kategooriate määramine, tõstes kategooria hinna ühe võrra ülespoole ja kaotades ära kehtiva määruse nr 54 esimese kategooria tasumäära. See tähendab, et enamikul asutustel muutub küll kategooria number, aga aastatasu jääb võrreldes kehtivaga samaks. Tasu suureneb enim taatluslaboritel, kellel tuleb minimaalseks kategooria määraks 550 euro asemel 1050 eurot.

Eelnõu teise paragrahviiga sätestatakse erinevate hinnatõusude jõustumised. 1. jaanuaril 2021. a jõustub erialaselt pädeva mõõtja ja akrediteerimise aastatasu määrade esimene hinnatõus (40 %) koos aastatasu määramise ajakohastamisega ning 1. jaanuaril 2023. a jõustub teine hinnatõus (20 %). 1. jaanuaril 2023. a jõustuva määruse nr 54 muudatusega muudetakse ainult tasumäärasid. Tasumäärade tõusu kehtestamine kahes järgus aitab paremini akrediteerimisteenuse klientidel planeerida oma eelarvelisi vahendeid. Võimaldamaks akrediteerimisasutusel kulude paindlikumat planeerimist ja puudujäägi minimeerimist, on esimene hinnatõus suurem ja järgmine väiksem. Esimene hinnatõus on suurem, kuna aastatasu määrade eelmine ajakohastamine oli 2014. aastal ja vahepeal on akrediteerimisasutuse kulud kasvanud ning varasemalt kogunenud reservid on kiirelt vähenemas. Järgmine aastatasude ülevaatus on praeguse finantsplaani järgi vajalik kõige varem viie aasta pärast.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Euroopa Liidu õigus ei käsitle akrediteerimistasusid detailselt. Määrus (EÜ) nr 765/2008 kohustab liikmesriike looma rahvuslikud akrediteerimisasutused ja tagama, et akrediteerimisasutustel on piisavalt vahendeid oma kohustuste nõuetekohaseks täitmiseks. Seejuures peab akrediteerimine toimima isetasuvuse põhimõttel ja mittetulunduslikel alustel. Nende põhimõtetega on käesolev määrus kooskõlas.

4. Määruse mõjud

Määruse nr 54 muudatus ei avalda sotsiaalset, sealhulgas demograafilist mõju, puudub mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele, regionaalarengule ning elu- ja looduskeskkonnale. Määrusel on tuntavad majanduslikud mõjud.

Akrediteerimisasutus peab toimima isetasuvuse ja mittetulunduslikel põhimõtetel vastavalt määrusele (EÜ) nr 765/2008. Akrediteerimisasutuse aastatasude hinnastamine on olnud muutumatu 2014. aastast. Samas on aasta-aastalt suurenenud akrediteerimisasutuse ülalpidamiskulud, mis ei ole seotud otseselt asutuste hindamisega. Praegusel juhul on akrediteerimisasutuse eelarve alates 2018. aastast puudujäägis, mida siiani on kaetud eelnevatel aastatel kogutud reservidest. Finantsprognoosi järgi eelarve puudujääk pidevalt suureneb ja eelnevatel aastatel kogunenud tulemläheb tõenäoliselt miinusesse 2022. aastast. Kui jätkata samal tasemel aastatasudega, siis iga järgneva aastaga puudujääk suureneb ja akrediteerimistegevuse hinnastamisel ei ole järgitud teenuse isetasuvuse põhimõtet. Samuti seatakse alarahastusega ohtu akrediteerimisteenuse nõutav kvaliteet ja areng, millest tulenevalt seatakse ohtu ka akrediteeritud asutuste teenuste usaldusväärus. Seetõttu on vajalik akrediteerimisasutuse jätkusuutlikuks toimimiseks ja arenemiseks ajakohastada aastatasude määrased arvestades viieaastast finantsplaani ja kulude jaotuse proportsionaalsust.

Akrediteerimise aastatasud on üks kolmest akrediteerimistasu komponendist ja aastatasude tõus 40 % tähendab kogu akrediteerimise ja pädevuse hindamise ja tõendamise teenuse keskmist hinnatõusu 14,5 % ning aastatasude tõusul 20 % ulatuses 9,6 %. Praegu on kokku ca 230 akrediteeringut omavat asutust ja ca 130 erialaselt pädevat mõõtjat, keda määruse nr 54 muudatus otseselt mõjutab. Määruse muudatuse negatiivne mõju seoses tasumäärade tõusuga on akrediteeritud asutustele keskmine ja positiivne mõju akrediteerimisasutusele seoses tasumäärade vastamisega tegelikele kuludele suur. Samas mõjutab määruse muudatus akrediteeritud asutusi teataval määral positiivselt, kuna tagab kõrge kvaliteediga, usaldusväärse ja jätkusuutliku akrediteerimisteenuse. Akrediteeritud asutuste hulgas on ka riigieelarvelisi akrediteeritud asutusi, nagu Terviseamet, Eesti Kohtuekspertiisi Instituut, Veterinaar- ja Toidulaboratoorium, Põllumajandusuuringute keskus, Ravimiamet, Keskkonnaamet ja Eesti Geoloogiateenistus, ning erialaselt pädevaid mõõtjaid, nagu Politsei- ja Piirivalveamet, Päästeamet ja Terviseamet. Akrediteeritud asutustel tõuseb küll teenuse hind, aga läbi selle tagatakse jätkusuutlik akrediteerimissüsteemi toimimine.

Lisaks mõjutab akrediteerimistasude määramise põhimõtete ajakohastamine taatluslaborite (11 asutust) ja osa laborite aastatasusid, kellel võib tõusta või langeda (~ 43 katselaboril) aastatasu kategooria.

SA EAK teavitab kliente eeldatavast aastatasu kategooriast enne hindamiseks lepingu sõlmimist hindamise maksumuse kalkulatsioonist. Aastatasu täpne kategooria määratakse akrediteerimisotsusega, mis tehakse jooksvalt hindamistegevuste lõppedes. Arve aastatasu maksmiseks esitatakse akrediteeritud asutusele igal aastal akrediteerimistunnistuse kuupäeva kuul, erialaselt pädevale mõõtjale peale hindamistoimingute lõpetamist ja tõendamisotsuse tegemist. Nendel asutustel, kellel määruse jõustumisega seoses aastatasu kategooria muutub, tehakse täiendav eraldiseisev aastatasu määramise otsus peale määruse jõustumist ning neid asutusi teavitatakse vastavast muutusest koheselt, ootamata iga-aastase regulaarse korralise hindamiseni.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulutused ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamisega kaasnevad mõningad täiendavad riigieelarvelised kulud, mis tulenevad riigilaborite akrediteerimistasude tõusust. Kokku on akrediteerimise aastatasude tõus kõigil riigieelarvelistel laboritel summas alla 2000 euro. Mõju on asutuste löikes väike, kuna suurim tõus on 450 eurot ja väikseim 150 eurot aastast, ning eeldatavalt on hinnatõus võimalik katta olemasolevatest eelarvehenditest.

6. Määruse jõustumine

Määruse paragrahvi 1 punktid 1 ja 2 jõustuvad 1. jaanuaril 2021. a ning punktid 3 ja 4 1. jaanuaril 2023. a.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Määruse eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks eelnõude infosüsteemi EIS kaudu Sise-, Rahandus-, Sotsiaal-, Maaelu-, Keskkonna- ning Justiitsministeeriumitele. Eelnõu esitatakse arvamuse avaldamiseks Eesti Kaubandus-Tööstuskojale ja Eesti Töandjate Liidule.